

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดยืดหยุ่นสำหรับเด็กปฐมวัย Integrated Learning Experience Model in Capacity Building Flexibility Thinking for Early Childhood

อารีพร ภูคกงสด¹

Areeporn Phukongsod

บทคัดย่อ (Abstract)

ทักษะการคิดยืดหยุ่นคือกุญแจสู่ความคิดสร้างสรรค์ สามารถคิดแนวคิดใหม่ ๆ เชื่อมโยงแนวคิดใหม่ ๆ และสร้างสิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ ยังช่วยสนับสนุนทักษะทางวิชาการและทักษะการทำงาน การใช้เหตุผล (Reasoning) และความสามารถในการแก้ไขปัญหา (Problem Solving) ที่มีประสิทธิภาพ ทักษะการคิดยืดหยุ่นที่ดีจะช่วยให้รับฟังความคิดเห็นและเข้าใจผู้อื่น จึงเป็นอีกทักษะสำคัญที่เกี่ยวข้องกับความเห็นอกเห็นใจและการอยู่ร่วมกันในสังคม การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้เด็กได้เรียนรู้ สิ่งต่าง ๆ ผ่านการเล่นแบบแยกชิ้นส่วนกับวัสดุอุปกรณ์ปลายเปิด ต่อยอดจินตนาการได้ใช้วัสดุหรือสิ่งอื่นที่ทดแทนผ่านงานศิลปะ แก้ปัญหาได้หลากหลายเหมาะสมกับสถานการณ์ผ่านการเล่านิทาน และการลงมือทำผ่านการเลือกใช้วัตถุดิบประกอบอาหารได้หลากหลายรูปแบบ เน้นให้เด็กเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง ได้ใช้ทักษะความจำเพื่อนำไปใช้ การยังคิดไตร่ตรอง พัฒนาไปสู่ทักษะความคิดยืดหยุ่น กล่าวได้ว่าการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ เหล่านี้ได้ส่งเสริมพัฒนาการเด็กทั้งร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาอีกทั้งเป็นรากฐานสำคัญในการเรียนรู้ไปสู่การเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพต่อไป

คำสำคัญ (Words): การจัดประสบการณ์; ทักษะความคิดยืดหยุ่น; เด็กปฐมวัย

Abstract

Learning experiences teach children to learn things. It's playing ball. Separating pieces from the material of the end-of-the-art equipment, suppressing the imagination has used materials or other compensating materials to solve a variety of problems appropriate to the situation through storytelling and action through the selection of various types of food ingredients, emphasizing that the child's true center

Received: 2023-02-12 Revised: 2023-02-22 Accepted: 2023-02-25

¹ โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ Valaya Alongkorn Rajabhat University Demonstration School. Corresponding Author e-mail: wwwwpsshop@gmail.com

has used his or her memory skills to apply the cognitive skills. These learning experiences. It fosters the development of children, their body, their emotions, their society and their intelligence, as well as being an important foundation for learning to become a quality adult.

Key words: Experimenting; Flexible Thinking Skills; Young Children

บทนำ (Introduction)

ในปัจจุบันสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโควิด-19 ทำให้ทักษะในศตวรรษที่ 21 มีความสำคัญ ขณะที่กำลังเผชิญกับอนาคตที่คาดเดาไม่ได้ ทำให้ต้องฝึกฝนทักษะการแก้ปัญหา ความคิดยืดหยุ่นเพื่อการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ พลิกแพลง และการคิดเชิงนวัตกรรม ต่อยอดพัฒนาสิ่งใหม่ เท่าทันโลกที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา สามารถสร้างคุณค่าและประโยชน์ได้มากยิ่งขึ้น ทักษะเหล่านี้จำเป็นในการปรับตัวไปสู่ความท้าทายใหม่ๆ สามารถพัฒนาทักษะสำคัญเหล่านี้ต่อไปได้ แม้ว่าวิธีการและเครื่องมืออาจจะต้องเปลี่ยนแปลงไปก็ตาม เพื่อรับมือกับเหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างไม่คาดคิด (ภรณ์ ลัคนาสีเศรษฐ์, 2020)

เด็กปฐมวัยเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ เป็นช่วงเวลาของการพัฒนาที่สำคัญที่สุดในชีวิตของเด็ก โดยเป็นช่วงที่เด็กจะมีพัฒนาการ และเติบโตอย่างรวดเร็วในทุกด้าน เด็กสามารถเรียนรู้ได้ในทุกสถานการณ์ รวมถึงทักษะความคิดยืดหยุ่น กลไกการทำงานของสมองนำไปสู่ความคิด มุมมองที่แปลกใหม่หลากหลาย การเปลี่ยนมุมมองใหม่ ๆ การคิดนอกกรอบ การคิดหลากหลาย การปรับเปลี่ยนตามสถานการณ์ ความคิดเหล่านี้ต้องหล่อหลอมมาจากทักษะความจำ และทักษะการยับยั้งชั่งใจ ไม่ยึดติดกับความคิดเดิม ๆ ทักษะการคิดสำคัญมากในวัยเด็ก เพราะส่งผลต่อความสำเร็จด้านการเรียน เพราะเด็กใช้เพื่อจดจำเนื้อหาที่เรียนทำตามคำสั่งได้ต่อเนื่อง หลีกเลียงต่อสิ่งเร้าที่จะทำให้วอกแวกกับการทำงาน ปรับตัวเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงกฎระเบียบ แก้ปัญหาต่างๆ ได้เหมาะสม และงานที่ได้รับมอบหมายเป็นเวลายาวนานได้ นอกจากเรื่องการเรียนรู้แล้วยังช่วยเรื่องสังคม เช่น การทำงานเป็นกลุ่ม ความเป็นผู้นำ กล้าคิดตัดสินใจ ปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง และทำงานจนบรรลุเป้าหมาย การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยนับเป็นการสร้าง รากฐานการศึกษาในอนาคตซึ่งหากเด็กปฐมวัยได้รับ อย่างเหมาะสมตามช่วงวัยที่จะสามารถเติบโต พัฒนาเพื่อที่จะเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพ ต้องอาศัยทักษะหลายด้านเพื่อเกิดการเรียนรู้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

ความหมายของทักษะความคิดยืดหยุ่น

Diamond (2013) ให้ความหมายทักษะความคิดยืดหยุ่น เป็นความสามารถในการเปลี่ยนมุมมองความคิด คิดนอกกรอบไม่ยึดติดกับความคิดและการทำเดิมๆ แก้ปัญหาด้วยวิธีที่หลากหลายเปลี่ยนความสนใจจดจ่อจากกิจกรรมหนึ่งไปยังอีกกิจกรรมหนึ่งได้อย่างอิสระ ความคิด

ยืดหยุ่นจะพัฒนาช้าเมื่ออายุ 4-4.5 ปี ต้องอาศัยความจำเพื่อนำไปใช้งาน และการยังคิดไตร่ตรองที่ดี (นวลจันทร์ จุฑาภักดีกุล, 2560) สอดคล้องกับ (Podjarny, et, al, 2014) ความสามารถปรับตัวเข้าสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ช่วยปรับตัวปรับใจยอมรับได้ดีในสถานการณ์ที่เป็นไม่เป็นไปตามที่คาดหวังเป็นการคิดได้หลายวิธี (Handini, 2018) เป็นการรับรู้การสื่อสาร เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้สามารถเพิ่มความเข้าใจใหม่ ความคิดยืดหยุ่นเป็นความสามารถในการคิดเกี่ยวกับบางสิ่งในรูปแบบใหม่ การมองเห็นในมุมที่คนอื่นไม่เห็นความคิดยืดหยุ่นความคิดยืดหยุ่นช่วยให้เข้ากับคนอื่นได้ง่าย ช่วยแก้ปัญหาและลองทำสิ่งใหม่ ๆ สามารถส่งเสริมทักษะทางสังคมที่สำคัญในการดำเนินชีวิต

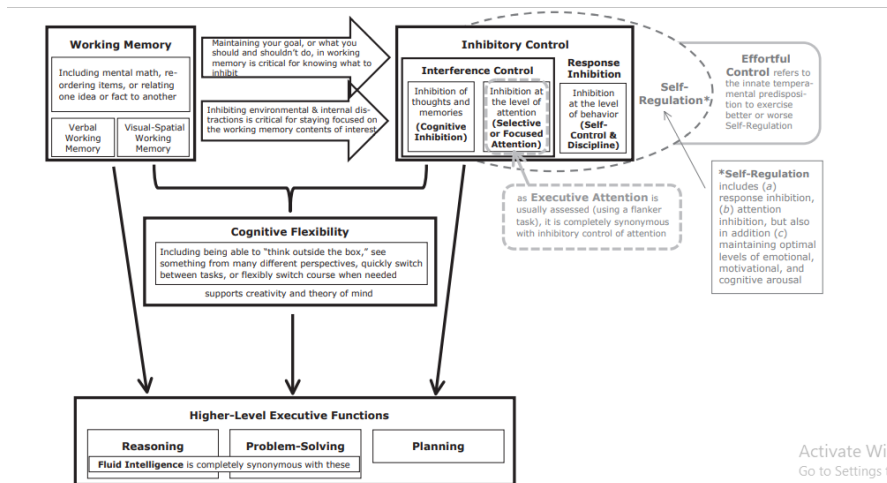
จากที่กล่าวมาข้างต้นสรุปได้ว่า เป็นความสามารถทางความคิดมุมมองที่แปลกใหม่ หลากหลาย คิดนอกกรอบ รู้จักปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสามารถเลือกวิธีการแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์ได้เหมาะสม โดยมีทักษะพื้นฐาน ประกอบไปด้วย ทักษะความจำเพื่อใช้งานทักษะการยังคิดไตร่ตรอง ในการจดจำข้อมูลต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจ เปรียบเทียบ เชื่อมโยงข้อมูลเก่าและข้อมูลใหม่ เพื่อนำมาสู่ รู้จักควบคุมตนเองทั้งด้านความคิด อารมณ์ ความสนใจ ยังคิดไตร่ตรองก่อนกระทำการเอาชนะความต้องการความอยากจากภายในหรือเอาชนะสิ่งล่อในจากภายนอก เพื่อเลือกทำสิ่งที่จำเป็นและสำคัญต่อ ความสำเร็จ ทักษะเหล่านี้หล่อหลอมเข้าด้วยกันจนพัฒนาเป็นทักษะความคิดยืดหยุ่น

องค์ประกอบของทักษะความคิดยืดหยุ่น

Diamond (2013) กล่าวว่า องค์ประกอบของทักษะความคิดยืดหยุ่น ประกอบไปด้วย ความจำเพื่อนำไปใช้ คือการจำข้อมูลต่าง ๆ ไว้ในใจและขบคิดเกี่ยวกับข้อมูลเหล่านั้นไม่ใช่แค่จำได้ แต่เพื่อทำความเข้าใจ เชื่อมโยง ข้อมูลเก่ากับข้อมูลใหม่ จำสิ่งที่เคยทำผิดพลาดได้และไม่ทำผิดซ้ำ เริ่มพัฒนาปลายขวบปีแรก ต้องอาศัยการจดจำใส่ใจ และการยังคิดไตร่ตรอง คือรู้จักควบคุมตนเองทั้งด้านความคิด อารมณ์ ความสนใจ ยังคิดไตร่ตรองก่อนกระทำการเอาชนะความต้องการความอยากจากภายในหรือเอาชนะสิ่งล่อในจากภายนอก เพื่อเลือกทำสิ่งที่จำเป็นและสำคัญต่อ ความสำเร็จ สอดคล้องกับ (Handini, 2018) การเชื่อมโยงของทักษะความคิดยืดหยุ่นนั้นเป็นพื้นฐานมาจากความจำขณะทำงาน การยังคิดไตร่ตรอง และความสามารถในการรับรู้การสื่อสาร เป็นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ สามารถเพิ่มความเข้าใจใหม่ให้กับเด็กเช่นคำศัพท์ที่ไม่เคยได้ยิน

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของทักษะความคิดยืดหยุ่น เริ่มจากการรับรู้การสื่อสารเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับข้อมูลใหม่ จำเพื่อนำไปใช้งาน ทำความเข้าใจเปรียบเทียบข้อมูลใหม่ข้อมูลเก่า เชื่อมโยงมาถึงการรู้จักควบคุมตนเองด้านอารมณ์ ความคิด รู้จักไตร่ตรองก่อนที่จะลงมือทำ นำไปสู่ ทักษะความคิดยืดหยุ่น

ลำดับการพัฒนาทักษะทักษะความคิดยืดหยุ่น

ที่มา : Adele Diamond (2013)

ลำดับการพัฒนาทักษะความคิดยืดหยุ่นของเด็กเริ่มพัฒนาการจากความจำเพื่อนำไปใช้ความจำที่ใช้ขณะทำงาน (อายุ 1 ปี) จดจำข้อมูลต่าง ๆ เพื่อทำความเข้าใจ เปรียบเทียบ เชื่อมโยงความรู้ใหม่กับความรู้เก่า ต้องอาศัยความจดจำใส่ใจ ขั้นแรกต่อมาการยั้งคิดไตร่ตรอง (อายุ 3-3.5 ปี) รู้จักควบคุมตนเองทั้งด้านความคิด อารมณ์ ความสนใจ ยั้งคิดไตร่ตรองก่อนกระทำการเอาชนะความต้องการความอยากจาก เมื่อเด็กมีพัฒนาการด้านความจำขณะทำงาน และการยั้งคิดไตร่ตรองสมบูรณ์แล้วนำมาสู่ทักษะความคิดยืดหยุ่น (4-4.5 ปี) มุมมองที่แปลกใหม่หลากหลาย คิดนอกกรอบรู้จักปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลง สามารถเลือกวิธีการแก้ไขปัญหตามสถานการณ์ได้เหมาะสม

สรุปได้ว่า ลำดับการพัฒนาทักษะความคิดยืดหยุ่นของเด็กจะเห็นได้ว่าพัฒนาการเด็กเรียนรู้เริ่มพัฒนา (ชลาธิป สมานิติ, 2561) กล่าวว่า จากไม่ซับซ้อนไปสู่สิ่งที่ซับซ้อน ทักษะในแต่ละขั้นมีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกัน โดยที่ไม่สามารถข้ามขั้นได้ แต่ละช่วงอายุมีพัฒนาการด้านสติปัญญาที่แตกต่างกัน สอดคล้องกับพัฒนาการด้านสติปัญญาของเพียร์เจ Piaget การเรียนรู้ของเด็กเป็นไปตามพัฒนาการด้านสติปัญญา ซึ่งจะพัฒนาไปตามวัยต่าง ๆ เป็นไปตามลำดับขั้น พัฒนาการเป็นไปตามธรรมชาติเมื่ออายุเพิ่มขึ้นพัฒนาการด้านสติปัญญาก็จะเพิ่มขึ้น การจัดประสบการณ์ส่งเสริมพัฒนาการของเด็กในช่วงที่กำลังพัฒนาไปสู่ขั้นที่สูงขึ้น

การจัดประสบการณ์ส่งเสริมทักษะความคิดยืดหยุ่นสำหรับเด็กปฐมวัย

นักการศึกษาได้เสนอการจัดประสบการณ์เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดยืดหยุ่นไว้มากมายที่ครูปฐมวัยสามารถเลือกจัดให้กับเด็กปฐมวัยได้ เช่น การจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร การจัดประสบการณ์การเล่านิทาน การจัดประสบการณ์ศิลปะ การจัดประสบการณ์การเล่นแบบแยกชิ้นส่วน ผู้เขียนขอเสนอรายละเอียดดังนี้

1. การจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร (Cooking)

การจัดประสบการณ์การประกอบอาหารสำหรับเด็กปฐมวัย เป็นกิจกรรมที่จะช่วยให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรงและเรียนรู้การทำงานอย่างเป็นกระบวนการผ่านการจัดจัดประสบการณ์การประกอบอาหาร ช่วยให้เด็กรู้จักวางแผนในการจัดเตรียมวัตถุดิบที่หลากหลาย โดยเน้นการใช้กล้ามเนื้อและนิ้วมือในการลงมือปฏิบัติจริง จากการทำกิจกรรมประกอบอาหารตามขั้นตอนต่างๆ ที่เหมาะสมสำหรับเด็กปฐมวัย ตลอดจนได้เรียนรู้และรู้จักอุปกรณ์ต่าง ๆ ในการประกอบอาหาร สอดคล้องกับ (Harvard University, 2014) และ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2541) การประกอบอาหารเป็นการเรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า การเปลี่ยนแปลงอาหารจากสุกเป็นดิบส่งเสริมให้เด็กได้การจำเพื่อนำไปใช้สำรวจ ค้นคว้า สังเกตรูปร่าง รูปทรง การวัด ได้สีขนาดของอาหารแต่ละชิ้น ผู้เขียนขอยกตัวอย่างกิจกรรมการประกอบอาหาร การทำบัวลอย โดยทั่วไปบัวลอยจะเป็นทรงกลม ในการประกอบอาหารครั้งนี้เริ่มจากการเตรียมวัตถุดิบที่หลากหลายในการสร้างสรรค์ เช่น สีเขียวจากใบเตย สีม่วงจากอัญชัน สีเหลืองจากฟักทอง ในการปั้นบัวลอยแตกต่างกันไปจากเดิม ไม่ใช่แค่การปั้นแบ่งแต่ละสี เช่น เมื่อครูตั้งคำถามว่าอยากได้แป้งสีเขียวแบบใหม่ที่ไม่ใช่ใบเตยสามารถใช้อะไรแทนได้ หรือกะทิหมดจะใช้อะไรแทนกะทิในการทำขนมบัวลอยในครั้งนี้ เด็กสามารถตอบได้หลากหลาย นมวัว นมถั่วเหลือง น้ำเต้าหู้ ใช้น้ำผลไม้แทนกะทิ เมื่อเพื่อนเสนอความคิดใหม่สามารถที่จะรับฟังยืดหยุ่นไปตามสถานการณ์ ปรับตัวให้เข้าความคิดเห็นหลากหลาย

2. การจัดประสบการณ์การเล่านิทาน (Storytelling)

การเล่านิทาน โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความสนุกสนาน และให้ประโยชน์ต่อพัฒนาการ และการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับธรรมชาติของเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก นิทานจะช่วยพัฒนาการฟังและการพูด ให้ความรู้ ความสนุกสนาน และจินตนาการแก่เด็ก ทั้งยังฝึกสมาธิให้เด็กรู้จักสำรวมใจให้จดจ่ออยู่กับเรื่องที่ฟัง สอดคล้องกับ (Harvard University, 2014) และ (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2561) เด็กชื่นชอบการเล่นนิทานมาก การเริ่มเรื่องมักเล่าถึงเหตุการณ์ที่น่าติดตาม เริ่มจากเรื่องที่ง่ายไปจนพัฒนาไปถึงเรื่องราวที่ซับซ้อนเพิ่มทักษะการจำและนำไปใช้เชื่อมโยงสร้างภาพจินตนาการและสร้างหนังสือนิทานของตนเอง ผู้เขียนขอยกตัวอย่างการเล่านิทานที่ส่งเสริมทักษะความคิดยืดหยุ่น เรื่องกระดูกกระต๊ากกระดูกกระต๊ากกระดูกกระต๊าก (เกริก ยุ้นพันธ์, 2540) เรื่องย่อ มีต๊ากแต่น บินเข้าปากยายเข้า ยายเข้าจึงกลืนต๊ากแต่นลงไป คิดว่าต๊ากแต่นจะตาย แต่ไม่ตาย ต๊ากแต่นจึงตื่นกระดูกกระต๊าก กระต๊ากกระดูกกระต๊ากในท้องยายเข้า ยายเข้าก็เลยกลืน นก ให้นกไปจิกต๊ากแต่น แต่นกก็ไม่จิกต๊ากแต่น ต๊ากแต่นยังตื่นในท้องยายเข้า ยายเข้าก็เลยกลืนหมา ให้หมาไปกัดแมวแต่หมาก็ไม่ทำอะไร ต๊ากแต่นยังตื่นในท้องยายเข้า ยายเข้าก็เลยกลืนหมี ให้หมีไปกัดหมาแต่หมาก็ไม่ทำอะไร ต๊ากแต่นยังตื่นในท้องยายเข้า ยายเข้าก็เลยกลืนช้าง ให้ช้างไปเหยียบเสือ แต่ช้างก็ไม่ทำอะไร ต๊ากแต่นยังตื่นในท้องยายเข้า ทำยังไงดี เมื่อตัวละครในนิทานประสบปัญหาเด็กได้ขบสาคเหตุ การเกิดปัญหา และคิดแก้ปัญหาเพื่อช่วยยายเข้าที่กำลังประสบปัญหาอยู่ เด็กได้รับรู้ข้อมูลใหม่ๆ เด็กจะได้ต่อยอดจินตนาการ ต่อยอดความรู้ที่มีอยู่เพื่อสร้างสิ่งใหม่หรือใกล้เคียงกับสิ่งใหม่ ขบคิด

ประเด็นปัญหาของยายเข้ากินสัตว์เข้าไปมากมายในห้อง ครูตั้งคำถามกระตุ้นให้เด็กได้คิดนอกกรอบ แก้ปัญหา ปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เช่น นิทานเรื่องกระดูกกระดูกกระดูกกระดูกกระดูก ที่ผู้เขียนได้ยกตัวอย่าง เมื่อเล่าเสร็จหรือระหว่างที่เล่านิทาน ครูมีคำถามสอดแทรก นกไม่ยอมจิกตักแตนเลยเด็ก ๆ คิดว่าสัตว์ชนิดใดที่จะเข้าไปช่วยจิกตักแตนออกจากท้องของยายเข้า เมื่อสัตว์เข้าไปอยู่ในท้องของยายเข้ามากมายขนาดนี้เด็ก ๆ จะช่วยยายเข้ายังไงให้สัตว์ออกมาได้ แล้วถ้าน้ำหมดเด็ก ๆ จะไปหาน้ำได้จากไหน หรือจะใช้อะไรแทนน้ำให้ยายเข้าดื่ม เด็กได้แสดงความคิดเห็นหลากหลายและเหมาะสมกับสถานการณ์

3. การจัดประสบการณ์ศิลปะ

การทำงานศิลปะมีหลากหลายรูปแบบและวัตถุประสงค์ ในที่นี้ขอเสนอ ศิลปะที่เน้นกระบวนการ Process Art (สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2561) กล่าวว่า สิ่งแรกของการทำงานศิลปะ ด้วยการให้เด็กได้ทำอย่างเสรีไม่มีผิดถูกจึงทำให้เด็กมีความมั่นใจในตัวเองสูงที่จะทำตามความคิดของตนเองจนสำเร็จ กระบวนการ เกิดจากการที่让孩子ได้สำรวจทดลองใช้สื่อศิลปะต่าง ๆ อย่างเสรีโดยไม่มีแรงกดดันที่จะลอกเลียนแบบหรือทำอยู่ในขอบเขต กระบวนการเกิดการทดลองใช้สีน้ำ เกิดจากได้สัมผัสสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ ด้วยตนเองได้เลือกสี เลือกใช้วิธีการใหม่ ๆ ใช้สิ่งของทดแทนแปลกใหม่ไปเรื่อย ๆ สอดคล้องพัฒนาการทักษะความคิดยืดหยุ่นได้เป็นอย่างดี เด็กจะได้ต่อยอดความรู้ที่มีอยู่เพื่อสร้างสิ่งใหม่แตกต่างไปจากเดิม ปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานด้วยอุปกรณ์ใหม่ ๆ สามารถเลือกใช้อุปกรณ์ที่มีอยู่ได้หลากหลาย เช่น เด็กก็จะได้ใช้วัสดุอื่น ๆ หรือสิ่งอื่นที่ทดแทน บางครั้งการทำตามความคิดของตนเอง แต่เพื่อนหรือครูเสนอความคิดใหม่ ก็สามารถที่จะยืนยันในความคิดของตนเองหรือยืดหยุ่นปรับเปลี่ยนไปตามที่พูดคุยตกลงกันได้

4. การจัดประสบการณ์การเล่นแบบแยกชิ้นส่วน (Loose Part Play)

การเล่นเป็นสิ่งสำคัญส่วนหนึ่งของชีวิตเด็ก ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ผ่านการเล่น (Louv, 2019) กล่าวว่า Loose Parts คือ อุปกรณ์ที่เราสามารถเคลื่อนย้ายไปกลับมา ถือไปไหนมาไหนได้ นำมาผสมกัน นำมาวางต่อไปแถว ถอดออกต่อเข้าได้ ออกแบบสร้างใหม่ได้อย่างหลากหลายวิธี โดย Loose Parts อาจจะเป็นวัสดุที่มาจากธรรมชาติหรือที่สร้างขึ้นมา เด็กสามารถเล่น Loose Parts ที่เป็นวัสดุแบบเดียวกันหรือต่างชนิดกันก็ได้ วิธีการเล่น Loose parts เป็นการเล่นที่ไม่มีทิศทางการเล่นที่เฉพาะเจาะจง การเล่น Loose Parts ความสำคัญอยู่ที่ตัวเด็ก โดยการเล่นกับชิ้นส่วน Loose Parts ช่วยเพิ่มศักยภาพในการใช้ความคิดสร้างสรรค์และจินตนาการของเด็ก ในรูปแบบของตัวเองไม่ซ้ำเดิม การเล่นชิ้นส่วน Loose Parts เป็นการเล่นปลายเปิดที่กว้างมาก โดยการเล่นกับวัสดุอุปกรณ์ สภาพแวดล้อม และประสบการณ์ปลายเปิดจะช่วยส่งเสริมทักษะการแก้ปัญหาและเป็นการเล่นแบบเด็กเป็นศูนย์กลางอย่างแท้จริง ผู้เขียนเห็นสอดคล้องกันว่าการเล่นทำให้เด็กได้ใช้วิธีการเล่นที่หลากหลาย แปลกใหม่ส่งเสริมความคิดยืดหยุ่น ปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์และความต้องการในการเล่นแต่ละครั้ง การจัดประสบการณ์การเล่นแบบแยกชิ้นส่วน หากมีเพื่อนร่วมเล่นด้วยการเล่นปรับเปลี่ยนการเล่นให้สนุกสนานมากขึ้น หรือมีแรงบันดาลใจใหม่ นำมาสู่ทักษะความคิดยืดหยุ่น เด็กจะได้ต่อยอดความรู้ความเข้าใจต่อสิ่งที่เรียนรู้มาสร้างสิ่งใหม่แตกต่างไปจากเดิม เช่น

สร้างบ้านที่ไม่มีหลังคา สามารถเอาระยะมาใส่แทนได้ เลือกใช้อุปกรณ์ ชิ้นส่วนต่าง ๆ ที่มีอยู่ได้หลากหลาย เมื่อร่วมเล่น เพื่อนเสนอความคิดใหม่ๆก็สามารถปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ได้

สรุปได้ว่า การจัดการจัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมทักษะความคิดยืดหยุ่น การใช้คำถามต้องเป็นคำถามปลายเปิดที่ทำให้เด็กต้องใช้ความคิดหลากหลาย เด็กได้เจออุปสรรคที่เป็นไปตามเป้าหมาย เช่นการวางแผนการวาดภาพ เจริญใจ เฝ้ายักษ์กับความแตกต่างหลากหลายจากเพื่อน สภาพแวดล้อม เปิดโอกาสให้เด็กได้ลงมือทำกิจกรรมด้วยและแก้ปัญหาด้วยตนเอง

บทบาทของผู้ปกครองในการส่งเสริมทักษะความคิดยืดหยุ่น

ผู้ปกครองมีบทบาทสำคัญในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้เป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็ก (ชลธิป สมานิต, 2561) ผู้เลี้ยงดูมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีและมีการสื่อสารที่ดีต่อกัน เด็กมีความรู้สึกอบอุ่นปลอดภัย ไว้วางใจ พ่อแม่ดูแลเด็กให้มีพัฒนาการทั่วไปตามวัยดูแลให้เด็กได้รับอาหาร นอนหลับพักผ่อนและออกกำลังกายอย่างเพียงพอ สอดคล้อง (Hospital.ST. Louis, 2015) พ่อแม่อบรมเลี้ยงดู เอาใจใส่ให้ความรัก ความอบอุ่น จัดบ้านให้น่าอยู่เอื้อต่อการเรียนรู้ของลูก เป็นแบบอย่างที่ดีในการสอน ป้องกันการพฤติกรรมไม่พึงประสงค์อยู่ตลอดเวลาและเมื่อลูกทำดีพ่อแม่ควรให้รางวัลกับลูกไม่ว่าจะเป็นคำชมเชย หรือการโอบกอด

บทบาทครูในการส่งเสริมทักษะความคิดยืดหยุ่น

ครูมีบทบาทสำคัญในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ ดังนี้ ชลธิป สมานิต, (2561) ได้เสนอบทบาทครูในการส่งเสริมทักษะความคิดยืดหยุ่น ดังนี้

1) ครูช่วยเหลือสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก โดยทำให้ดูคอยกระตุ้นเตือนให้ข้อมูลป้อนกลับ ช่วยย่อยงานให้เป็นก้อน เล็กๆเพื่อให้เด็กทำสำเร็จได้ง่ายขึ้น เป้าหมายคือให้เด็กทำงานเสร็จด้วยตนเอง โดยครูคอยลดความช่วยเหลือลง เพื่อให้เด็กใช้ทักษะของตนเองเพิ่มขึ้นทีละน้อย

2) ครูเป็นตัวอย่างที่ดีในการใช้ทักษะความคิดยืดหยุ่นให้เด็กเห็น เช่น หากผู้ใหญ่หงุดหงิดก็ต้องหยุดก่อน ต้องควบคุมอารมณ์ไม่ได้ตอบกลับด้วยอารมณ์โกรธ ควรพูดอธิบายความรู้สึกให้เด็กทราบและช่วยกันคิดหาทางแก้ปัญหา

3) ครูเปิดโอกาสให้เด็กเรียนรู้จากการ ลงมือทำได้คิดแก้ปัญหา ฝึกทำงานที่ยากให้สำเร็จเพิ่มความยากให้ท้าทายมากขึ้นให้เด็กมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้วยตนเองมากขึ้น

บทบาทของครูในการส่งเสริมทักษะความคิดยืดหยุ่นที่ผู้เขียนได้กล่าวมาข้างต้น สอดคล้องกับ (Cannon, et, al, 2015) และ (University of South Florida, 2019) ครูต้องเป็นแบบอย่างที่ดี คอยส่งเสริม ช่วยเหลือให้เด็กได้มีปฏิสัมพันธ์ทางสังคม ทำงานและเล่นร่วมกับผู้อื่น ทุกครั้งที่เกิดการเปลี่ยนแปลงต้องบอกให้ทราบล่วงหน้าเพื่อเด็กรับมือกับการเปลี่ยนแปลงได้เร็วขึ้น เริ่มการสร้างกฎการอยู่ร่วมกันในชั้นเรียนที่ดี สร้างความมั่นใจโดยเคารพความคิดและการกระทำของเด็ก เมื่อเด็กทำดีแล้วครูควรที่จะให้คำชมเชย เพื่อให้เด็กได้มีกำลังใจที่จะพัฒนาตัวเองต่อไป

บทสรุป (Conclude)

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้เพื่อส่งเสริมทักษะความคิดยืดหยุ่นสำหรับเด็กปฐมวัยสามารถส่งเสริมได้ทั้งที่บ้านและโรงเรียน ผู้ปกครอง และครูสามารถเลือกกิจกรรมที่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อม บริบท พัฒนาการของเด็ก การจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่กล่าวมาข้างต้น เป็นแนวการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เหมาะสมที่จะจัดให้กับเด็กปฐมวัย เนื่องจากเป็นช่วงวัยที่เด็กสนใจสิ่งต่าง ๆ รอบตัว ชอบซักถามเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมหรือสถานการณ์ที่เด็กได้พบเจอ ชอบทำกิจกรรมที่ท้าทายการคิดและการแก้ปัญหา และต้องการมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่าง ๆ เปิดโอกาสให้ เด็กปฐมวัยได้สร้างความรู้และประสบการณ์ต่างๆที่มีความหมายต่อตนเอง เด็กสามารถหยิบใช้ข้อมูลต่าง ๆ ที่หลากหลาย และรู้เท่าทันอารมณ์ของตนเอง แสดงความเป็นผู้นำผู้ตามได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ ปรับตัวเข้าสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป ยอมรับได้ดี ในสถานการณ์ที่เป็นไม่ไปตามที่คาดหวังประสบความสำเร็จในการทำงานร่วมกับเพื่อน นำไปสู่ความสำเร็จในการเรียนการดำเนินชีวิต ครูหรือผู้ปกครองส่งเสริมโดยการเปิดโอกาสให้เด็กได้ค้นคว้า เรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เด็กได้ลงมือแก้ปัญหาด้วยตนเองโดยมีครูหรือผู้ปกครอง คอยชี้แนะแนวทางให้เด็กสังเกตเห็นปัญหา ชี้แนะวิธีการแก้ปัญหาอย่างถูกวิธีเหมาะสมกับสถานการณ์

เอกสารอ้างอิง (References)

- นวลจันทร์ จุฑาภักติกุล. (2560). *การประเมินพัฒนาการด้านการคิดเชิงบริหาร (EF) ในเด็กปฐมวัย*. สืบค้น 1 มีนาคม 2565, จาก <http://www.thaichildhealth.com/wp-content/uploads/A5-1.pdf>.
- ชลธิป สมานิต. (2561). *เอกสารประกอบการสอนพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย*. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ภรณ์ ลัคนาภิเศกฐ์. (2556). *สอนทักษะในศตวรรษที่ 21*. สืบค้น 1 มีนาคม 2565, จาก <https://www.educathai.com/knowledge/articles/349>.
- สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ. (2561). *คู่มือพัฒนาทักษะสมอง EF สำหรับครูปฐมวัย*. กรุงเทพฯ: บริษัท มติชน จำกัด.
- สำนักงานคณะกรรมการประถมศึกษาแห่งชาติ. (2541). *สำนักงานแผนการจัดประสบการณ์ชั้นอนุบาล เล่ม 1 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษา*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว.
- AdeleDiamond. (2013). *ExecutiveFunctions2013* . Retrived February 16, 2022, from https://www.researchgate.net/publication/231610457_Executive_Functions.
- Amanda Morin. (2018). *flexible thinking activities for kids* . Retrived February 26, 2022, from <https://www.understood.org/en/school-learning/learning-at-home/homework-study-skills/9-tips-for-building-flexible-thinking>.

- Cannon, et, al, (2015) . *8 way to support Your Students Flexibility* . Retrived March 16, 2022, from <https://blog.brookespublishing.com/8-ways-to-support-your-students-flexibility/>.
- Gal Podjarny, et, al, (2014). *The Relation Between Abstraction and Concurrent Cognitive Flexibility in Preschoolers*. Retrived February 16, 2022, from https://www.researchgate.net/publication/317719236_The_Relation_Between_Abstraction_and_Concurrent_Cognitive_Flexibility_in_Preschoolers.
- Socially skilled kids. (2021). *Flexible Thinking*. Retrived March 3, 2022, from <https://www.sociallyskilledkids.com/flexible-thinking>.
- Harvard University. (2014). *Executive Function Activities for 3- to 5-year-olds*. Retrived March 5, 2022, from <https://46y5eh11fhgw3ve3ytpwxt9r-wpengine.netdna-ssl.com/wp-content/uploads/2015/05/Executive-Function-Activities-for-3-to-5-year-olds.pdf>.
- Handini. (2018). *Increasing Cognitive Flexibility Though Smart Wheel Game* . Retrived March 3, 2022, from <http://www.ijlrhss.com/paper/volume-1-issue-10/7-HSS-222.pdf>.
- Richard Louv. 2019. *Loose Parts Play* . Retrived March 14, 2022, from <https://www.playscotland.org/play/playful-learning/loose-parts-play/>.
- University of South Florida. (2019). *A Practice Guide for Teaching Executive Skills to Preschoolers through the pyramid model* . Retrived March 3, 2022, from https://challengingbehavior.cbcs.usf.edu/docs/Executive-Function_Practice-Guide.pdf.